

ALEX AZKUE. Poemak

Lur editoriala. Ustela saila.

Inprimaketa: Itxaropena, S. A. - Zarautz.

Zabalkundea: Hordago. Donostia, 1981.

(19,5 x 11 zm., 74 orr.)

Txoko hertsi batean arnasa hartzen jarraitzen baldin badugu, denborarekin arnasa beraren aire pozoitua irentsiatz ito beharra dugu. Horregatik, haize berritzea nahitaezkoa dugu bizia iraunarazteko. Haregatik, literaturak, berrikuntzak behar baditu, honen barnean poesiaren alorrak eten gabeko jorrocketak gidaturik eman beharrezkoak ditu berari dagozkion urratsak. Zer esanik ere ez liburu batek, edozein liburuk, irakurgarria behar duela izan.

Laugarren apalean

artozko usoak,

irria janaz okina,

poema osatu du herbesteko zerri batek.

Amodioa latza da, askan etzanik, iloben aurrean,

ohea erre dioten ijituarentzat.

Gurdi zaharretan zenbat ilundura

ezkutatu ohi den kandelen atzean!

eta ipuiak haizeak eramaten ditu

suaren inguruan,

ijitoen ohe nigartira.

Holako zati batek eragiten duen zirrara aski da liburu baten mamian dastatzen hasteko.

Hala ere, batzuontzat hori ere ezta aski. Une bateko itxurak ez dute liburu oso bat betetzen. Baina beste munduko mezurik ere ez zaie eskatu behar liburueri. Egileak berak ere beti ez du betetzen gogozkoena. Poesian bestelakorik ere bada.

Euskarazko poesiak hurbildik jarraitzea guztatzen zait. Haueri buruzko aburuak ere maizago eman behar nituzke, eta emango nituzke nere buruagan jartzen ditudan bi eragozpene-gatik ez balitz. Batetik etzait gogoko inor mintzerik eta bestetik gazte berriek dakarten mezua behar bezala ez ulertzeko arris-kuagatik.

Poesia berez da beste edozein jenero baino aldakorragoa eta belaunaldi bakoitzak berekin dakar era berria. Inoiz, bat baino gehiago ere bai. Poesiak, artea den aldetik, eztu mugarik; sor- ketara begira egon beharra du beti. Era berrituz, naiz gaiez edo naiz formaz.

Azken boladan argitaratu diren liburuetatik, hots handiz, izen asko erabili dira; baina, egia esan, gehienak eskuetatik erori zaiz- kit. Behar bada, bata bestearen ondorean hobetuak, elkarren ekarmenez onduak, baina berezitasunik guti eta aspergarriak Hala iduri zaizkit, eta poesia berriaz ari naiz, saritutakoetarik zenbait zaku berean sartuaz. Aitorpen honekin gehien sentitzen duena ni neu naiz, jenero hau hain atsegingarri zaidanez.

Azalpen hau beharrezko iduritu zait gaur nakarren liburu berriaren eritzia ematen hasi aurretik.

Zorionez, gehiengoen topiko aspergarri eta erabiliak gasta- ztera datozenetatik nabarmenak dira Alex Azkueren *Poemak*.

Poeta gazte berriaren liburuak *Poemak* du izenburutzat, Us- tela sailak oraintsu argitaratua da Koldo Izagirreraren sarrerazko hitzekin. Hitz laburrak eta interesgarriak, integrista xamarra iduritu bazait ere. Integrismoak ez baitu ez adinik, ez kolorerik, baina bai desesperantzaren trajikotasuna. Gure herriaren tipi- tasunean, ordua bai dugu konturatzeko talde batzuen presupues- toetan ezinezkoa dela herri osoaren etorkizuna hipotekatzea. Zen- tzuzkoa baita indarrak neurtzea ere. Hala ere, ongi dio: kultur galera, irabazpenik eza dela.

Bestalde, esan beharra dago, gure literaturan ez dagoela mando hilik. Izatekotan ere, gizarteak berez izaten dituen gora-beherak eta krisi aldiak baizik. Gehiago edo gutiago, gizarte egoeraren aldaketak berez dakarten sorketarako krisiak. Behar bada, berrikuntza baten aurrez aurre gaudelako. Baina arbaso-egandiko ardatz nagusiak bere biran inguratzen gaitu. Honen agiria, Alex Azkueren poemagintza bera dugu. Lehenago alorrek landu ez balira, orain ez genuen holako agerpenik.

*Gizabanakak ezkerraldera begiratzean
elurtez nabarra ikusten du,
eskubialdera begiratzean,
uda udazken bihurtzen zaio,
erdialdera begiratzean,
dena zuri ikusten du
eta ni,
itsutua nago.*

Alexi esango nioke, ez izutzeko bakardadeaz. Bere egunoroko lagun bakarrak esaten dionean: askatasuna ere berriz aurkitu behar duela, lurpean edo lurgainean, ez dezala ikus dena zuri edo dena beltz. Bizitza berak arrosa kolorerik ere badu eta bere nektarra xurgatuz ezti itzul daiteke.

Mundu bakarti honetan, bakartasunaren lagun izaten bukatuko duela somatzen du Alex Azkuek. Eta, fenomeno hori poetak bere baitan duena da. Ez izan kezkarik, poetarentzat ez baita bakardadea bezalako lagunik. Alexek, maite dituen poeteri begiratzea besterik ez du. Guziak aurkitu ziren bakardadean. Humanistarik handienak izanarren, herriak eta gizonak beste inork ez haina maitatuarren, bakardadera kondenatuak daude egiazko poetak, berengan mezu berririk baldin badute. Ez dio inporta mezuaren eragina norainokoa den; poetaren emaitza neurkaitza denez. Nabarmenena eta garrantzitsuena, tipi naiz handi, emaitza soila denez.

Alex Azkueren *Poemak* deritzan liburu hontan, hizkuntzazko irudi berriak datoz, erarik txanbelinenean oso ongi ekarriak. Harrigarria da, poesiak beharrezko duen hizkuntzazko azal hori, gazte berri batek, hain ongi eramatea. Gure poesiaren iturririk

gardenetatik jaso duen doaian bat dela esango nuke. Erabiltzen dituen zenbait klixetatik nabari da irakurria dena.

Hamalau garren orrialdean errefrau gisako esaldiak eta hamazortzigarrenean bere eskubideaz jabetza ausart eramana da. Egun triste batez Gotzoni eskainiak, 27. orrialdetik 38. era doazenak, bereziki azken laukikoak, liburuko onenetakoak dira.

Gure herriko poeta guziek bezala sufritzen du Alexek. Hemen, tipiak garenez, gure herrianganako maitasuna dutenek, sufritu beharra dute.

*Gure hartza sakona dugu, luzea,
kolore dotorez jantzi zuten unibertsoaren urteburuan,
gu, aldiz, hezetasunez jantzi gaitu.
lur emankor bihurtu gintuen lege zaharren aurrean,
haurrek kikak haziak dauzkatenean,
hondamendia dator gugana,
lur lehor eta antzu bihurtuko gaitu,
lurra asekaitez eginen da,
gure hatsek jabeak galduko dituzte.*

Zu hutsa zatzaizkigu.

Berrogeta seigarren orrialdekoa irakurtzeaz, askok egin genezake poetarekin burua bat eta itsu gaudela aitortu. Baina, humanismoaren goimailak hartzen ditu berrogeta hamabigarrenean.

Ez dut uste Alex Baltasar Gracián-en *El Criticón*-eko «Crisis» aldiak irakurri dituenik, baina honek bezain ongi ikasi du erdi etsipendurik dagoenaren humanismo suharra kontraesanen bidez agertzen.

Zentzugabekoaren eraz, absurduzko literatur mota ere ongi erabiltzen daki, 55. orrialdetik aurrera, baina bereziki 63.etik 67.era.

Poemak deritzan liburu hau, bestalde, marrazki adierazko-
rrez ongi jantzia dator. Ez dakit nork eginak diren dibujook, baina ez nintzake harrituko poeta berarenak balira, zeren hain egoki bai datoz liburuaren orrialdeetan poesiari itsatsiz.

Ez dakit nor denik ere Alex Azkue. Ezezaguna zait, poematik aparte. Liburuan agertzen duen gogoia eta bere izenak soilik ezagutzen ditut. Eta ez dut madarikatzerik —hitz jokoetan eroriko banaiz ere— berak azken gutunean izenik ez dakien ezezaguna madarikatzen duen bezala, ez. Besterik esango nuke, poesia gardena maite duten euskaldunek irakur dezaten bere liburu hau. Eta, egileari gomendiorik ematekotan, jarrai dezala etsipenik onartu gabe, bere egoskortasun eta kemenak, zentzurik onenean, irauten duen artean itxaropen barri bat pizten delako euskaldunon Parnasoan. Krisia eta larrimina berriz, berezkoak ditu poeta sortzaileak, eta bere oinazea kulturaren osasungarri izaten da.

*Mundua katea da,
katearen anaia hertsia.
Altzairuak oldartzea alferrik da
lurra jango bagaitu.
Eta lurra nor jango duen
arbasoek lekiteke;
arbasoek damnatu gaituzte
eta gu bekatarien seme alabak besterik ez gara,
ez dugu asekortasuna ezagutzen,
goseak ez gaitu asetzen,
eta ahoak ez zaizkigu itxitzen.*

*Gure asaben urratsak azkarragoak balira
gu ez ginateteke.*

JUAN SAN MARTIN

IOANNES ETXEBERRI ZIBURUKOA

MANUAL DEVOTIONEZCOA

(Lehen zatia). Edizio kritikoa.

Patxi Altunak paratua.

Real Academia de la Lengua Vasca - Euskaltzaindia.

Ediciones Mensajero. 16,5 x 24 zm.,

Bilbo, 1981.

Berriki argitaratua da Etxeberri Ziburukoaren *Manual devotioezcoa*-ren edizio kritikoa, Patxi Altunak paratua eta Euskararen lekukoak sailean argitaratua.

Duela bi urte sortu zuen Euskaltzaindiak Euskararen leku-koak deritzan saila, idazle zaharren edizio kritikoak argitaratzeko eta oraingo hau sail hortako hirugarren alea da. Lehena Joakin Lizarraga Elkanokoaren *Katexima*-z Joan Apezetxeak gertatua izan zen eta bigarrena Patxi Altuna berak Bernard Etxepareren poema liburuaz. Orain, hirugarrena, Etxeberriren liburuetarik baten erdia osatzen duena.

Hizkuntzaren aldetik, idazle zaharren artean, baliteke Etxeberri Ziburukoa onenetako bat izatea. Gainera, orduan ere baziren euskararen alde erdaraz idazten zutenek eta honegatik goraiatu zuen Klaberia apezak, gure Garibai eta Etxabez bur-latuz, «Ezen zirenaz geroztik eskaldunak hek biak, eskaraz behar zituzten egin bere historiak».

Etxeberriren lan guzietarik ez zaizkigu hiru liburu baizik gelditzen: *Manual devotioezkoa* (1627), *Noelak* (1631) eta *Eliza-
ra erabiltzeko liburu*a (1636).

Altuna euskaltzainak hitzaurrean dion bezala, oso gauza gu-txi dakigu haren bizitzaz, antzineko euskal idazlerik gehienenez bezalaxe. Pabeko jesuiten ikastetxean estudiatu zuen. Oihenartek bezala. Baina, Unibertsitatean ere ikasia zen, Dotore izatera irix-teraino.

Axular eta Gillentena izan ziren apezpikuarentzat *Manual debotionezkoa*-ren esaminatzaile, eta Gillentenak sarreran jartzen dizkion hitzetatik dakigu egileak anai medikua zuela. Hirigoyti-ren hitzetatik orde, harrigarria baderitzagu ere, teologiaz ardu-ratu eta euskarazko bertsogintzaz aritzea ez ezik, itsasontzigin-tzaz ere arduratzen zela ohartuko gara:

*Zor handian daude zuri gure itsastariak
egin dizkiezularik esku antzez ontziak.*

Patxi Altunak bigarren argitalpena erabili du traskrizioeta-rako, 1669an argitaratua. Hitzaurre luze baten ematen ditu egi-learen eta obraren xehetasunak lehenik eta mintzairazko bere-izkuntzak gero. Ondorean, orriz orri, testu jatorra bere grafia zaharrez ezker aldean eta oraingo grafiaz eskubian; orrialdeen azpikaldean lerroz lerro zenbakituz jartzen ditu oharrak.

Joanes Etxeberriz ematen dituen berririk gehienak Oihenar-tegandik hartuak dira, bereziki oraintsura arte ezagutzen ez ge-nuen *L'Art Poétique Basque* (1665ean idatzia eta P. Lafittek 1967an argitaratua) deritzan liburuxkatik. Izan ere, liburu hau bertsoz idatzia dago, egileak irakurtzaileari egiten dizkion abi-suzko hitzetan jartzen duenez:

*Giristinoa, eman diat eskarazko bersutan
katholiko manuala neure asti ordutan,
ikhusirik, nola bainaiz iaiatzez eskalduna,
gure nazioa dela koplak maite duena.
Hartarokotz iakiara diat bersuz ezarri
lasterrago ikhas eta maizago aiphagarri.*

«Gure nazioa» ere lasai erabiltzen du Etxeberrik, orain zenbait ministro eta J. Marias-entzat hala ez bada ere. Baina latinezko «natio»tik hartua bada eta lurralde batean sortutakoentzat erabili, zer arraio du ikustekorik filosofotxo batek. Hitzari erabilerak ematen dio zentzua eta sorleku bakoitzari zor zaio bere errespetua. Ia lau menderen buruan berriz ere errepikatu beharrean gaude, ez dakienak jakin dezan:

*Erregeak behar ditu defendatu jendeak,
hizkuntza batekoak hain ungi nola berzeak.*

Edizio kritiko honen 55. orrialdean irakur dezakegunez.

Baina, jakiterik komeni ez zaienen leloa utz dezagun, zeren gaitz txarra bai da bista ona duenaren ikusi ezina; eta jarrai dezaiogun Euskararen lekukoak saileko hirugarren aleari.

Oihenartek Etxeberriren poesiagintzari buruz esanak xehe-tasunez eta aburu onez aztertzen ditu Altunak liburuaren 9. orrialdetik. Hark eman zion balioa baino handiagoa ematen dio edizio hau paratu duenak eta arrazoiz esango digu: «Handia neurritz, handia balioz eta edukiz».

Manualaren lehen zatia bakarrik dator. Nahiko genuke guziaz osatu arte jarraituko balu. Hala espero dugu. Ez baita Etxeberriren lana lehen kolpean uste bezain lehorra. «*Kathechima*, du gaia; lehenaren bigarrenak, gizonaren azken finak (herioa, iuiamendua eta abar) kantatzen ditu. Horrenbestez irudi dakiok inori Etxeberriren liburua ezin aspergarriagoa datekeela, baina hala pentsaturik huts itzala egingo luke. Ez da inola ere tratatu antzu, lehorra; ez da ere egien eta sinesgaien azalpen elkor, aspergarria. Poesia dario zenbait aldetarik, batez ere lehen zatiaren bigarren parteari».

Laffiteren eritziz, «Eskualdunen bihotzetan ez luke sekulan hil behar».

Zer esanik ere ez horien hizkuntza eta literaturan erabiltzeko era ezagutu beharrezkoak direla eta edizio kritiko hauek on handia egingo diote gure hizkuntzari.

Etxeberri Ziburukoak Iainkoa bera hika tratatzen du. Beraz, ohitura hori ere noizbait galdu zen.

Behar bada, liburuko entretenigarriena, besteak beste, Aingeru eta Deabruaren arteko galde-ihardespentak dira, irudimenez beterik agertzen direlako. Inpernuko bazterrak eta bertako zigoritze edo penak eta purgatorioko errenkurak adieraztean ezta laburrago gelditzen. Erliziozko literaturaren historiarako baliagarria izango da, baina gaur egun hizkuntzaren alderdiak gehiago ikutzen gaitu. Izan ere, filologia arrazoiak ekarri du aburuzko oharrez argitaratze hau.

Hala ere, berriz diot, garai haietako pentsaerak ezagutzeko oso interesgarria zaigu.

Oharrak, hiztegi eta gramatikazkoak, testu guzia haina badira. Bertan, pazientzia eta zehaztasuna, jakitateaz gainera, ongi erakusten dizkigu P. Altunak. Bijoazkio gure zorionak.

JUAN SAN MARTIN

LIBURU BERRIA

SEBERO ALTUBE ZENAREN BIZITZA

Biografia bat argitaratu da, Velez de Mendizabal aramaixo-arraren eskutikakoa. Seber ALTUBE, euskalari jakituna eta euskalzaina izan zen, nahiz oraiko gaztek gutti ezagun.

Horrengatik dio autoreak, linguista haren erregelak eta idazkiak ikastea, lan baita-ezpadakoa da. Euskera-jakindurian, dozena guttien artean lehen lerroan dagoelarik Altube, are geyago.

Arrasaten sortu zen 1879 urtean eta Gerniken il 1963 gn. ean. Euskalariaz gaiñera, musikalaria eta idazlea izan zen, bai frantzesez ere, filosofia ukitzen duen liburuan bezala (*La fonction de la douleur*).

Bere lan askoren artean, ERDERISMOS, LA VIDA DEL EUSKERA, DE SINTAXIS EUSKERICA, EUSKEL ITZ BARRIXAK (hau izan zen Gernikako EUSKO IKASKUNTZAN esandako Itzaldia), CAMPION jaunaren omenez, MARI-JESIAK (Gernikako kantak), eta Notas sobre el, IXENDEGUI euzkotarra, de S. Arana, aipatuko ditugu.

SOCIEDAD Guipuzcoana de EDICIONES delakoaren, *Bascongada de A. del País* elkartean publikatu da Liburu hori 1979 urtean.

162 orrialdetan berri aunitz dakarra eta foto asko ere. Gernikako ERES-BATZA eta ABES-BATZA (Banda eta Orfeona)ren fundazailea eta Buruzagia izan zen, hala nola ELAI-ALAI dan-

tzari Taldearena, Segundo Olaeta adiskide izan zenarekin batean. Gernikako Alkatea izan zen eta gerla denboran Paben egondu, han ere lanean euskeraren inguruan. Gure jakintsuaren aurtzaroa dohakabea izan zen, bere aita gizon yite gogorrekoa izan zelako seme-alaba guztiendako.

Euskera jatorra eta errikoyaren aldekoa ere zen; Azkueri eskatu zion erderatiko itz zahar IZTEGI-an sar ditzala, hala nola Teknikako-ak greko eta latinetik, baiña AZKUEK etzion onartu. Urquijok kontatu zidan Euskalzaindian euskaldun bakarra zela, arrotz linguista jakitunak estudiatzen zituena; Vinson, Schuchardt, Hovelacque, Meillet. Irakurtzea merezi duen liburua.

A. IRIGARAY

ARANZADI ELKARTEAREN ALDIZKARIA

1980-urteko MUNIBE Aldizkaria agertu zen, eta bere lan interesgarrien artean hauek azalduko ditugu, guretako agian nagusienak. *Bibliografía de Jesús ELOSEGUI*, por Koro Mariezcurrena. Hainbeste liburu eta lanen artean, 65 baino geyago, rezenzisioneak aipatu gabe, xoilik dozena erdi baten berri emango dugu... *Indice de los últimos Tomos (1930-1936) de la R.I.E.V. «Catálogo dolménico del P. Vasco»*, 7 nuevos dólmenes en Navarra, Juan Ignacio de Iztueta. Presondegiko egonaldiak, *Indice de EUSKO JAKINTZA. B.S.B. de Amigos del País. ARAIZ-balleko Ipuñak*, eta beste aunitz.

MUNIBeri jarraituz, *Estación megalítica de ADIKO-SOROA (NAVARRA)*, J. Miguel Larrañaga. *Pierre CHAVANEAU en Bergara*, Manuel LABORDE. *La cárcel de Tolosa*, Juan GARMENDIA, eta bereziki... *Euskalerriko leen gizakien eta Ireluen (Intxi-suen) bizilekueri buruz ikasgai eta esaundak*. BARANDIARAN Jose Miguel. Nahiz publikatu izanak, bariante hauek azalduko hemen. *LEZETXIKI-Kobaundi* hauek dira, *Mondragoi-Garagartza, Bostate mendi alboan dauden* bi Arpe. Hemen bizi izan dira *MUSTIER*-aroko gizakiak eta bai Lamiñak ere, omen.

Garagartzan diotenez... Horko motil gazte batek Kobaundin zear zijoala, leize atekan neskatilla eder bat ikusi omen zuan eta berarekin itzegin eta beragaz itsutu; baita biak ezkon itza (fedea) elkarri eman ere, baiñan leenik neskatxaren adina motillak asmatzekotan. Motillak auzoko andre zaar bati geldetu, ea Kobaundiko neskatilla ederrak zer adin ote zuan.

Andra ori, Kobaundi aldera jua, eta an, arpe aurrean, atekari atzealdea emanaz, makurtu eta, bere anka bien artetik bu-rua atzeruntz atera ta, arpeari begira jarri. Badator ango nes-

katxa eta, aurrean alako ikusgarria arkitzean, arriturik dio: «Nere biziko eun ta bost urte auetan ez det olakorik ikusi». Andrea bereala itzuli omen zan Korrionera eta motillari esan Kobaundin entzun zuana. Orduan neskatillaren adina azaltzen dio motillak berari, ustez eta ala eskontzen al zirala.

Baiñan motillaren amak dio semeari: «Begira leenik nolako oiñak dituen arpeko neskatilla orrek». Arpera juan eta motillak ikusten dizkio oiñak neskatxari eta gero amari dio: «Kobaundiko neskatxaren oiñak aatearenak bezalakoak dira»... Orduan amak: «Ori ezdek gizakia, lamiña baiño; orrekin ezin ezkontzen al aiz...» Motillari barruna arront belundu omen zitzaion eta gaixotu; baita laster ill ere. Arpeko lamiña KORRIONera gaubela egitera jexti omen zaneta, intxaurraren azaletik atera zuan maindire batekin bere maitearen oiña estali.

Illa elizkizunera eta ehortzera zeramakiela, lamiñak ere lagundu omen zion Garagartzako elizateraño. Andik bere arpera gero, negar eta negar.

A. I.

EL ENIGMA DE LOS BERONES

Agertu da Errioja-ko autore baten azken liburua —*El enigma de los Berones*—. Lehenago ere Alfredo GIL del RIOk argitaratu izan ditu beste liburu oso intresdunak, hala nola, *Historia y antiguas Leyendas* de la RIOJA, *Ecos de la RIOJA*, bereziki *La Rioja desde sus albores* eta *La RIOJA Corte de Reyes*. Horietan azaltzen ditu autoreak noiz-nundik sortu zen ERRIOJA (nik uste *Rioia zela* izen zaharra, ez *RIOXA*, Desojo errria, *Desoio* izan zen bezala); *El enigma...* liburu huntan berean daukagu... *el Alcalde de Oiacastró* iru aldiz idatzia.

Seguraski, «*Berones*» horiek Vascones direlakoen adar bat bezala bide ziren, zelta-kin nahasirik. Nafarroako Erresumarekin loturak izan zituen mende batez baino geyagotan, Garzia de Najera, nafar erregearen denboran (honek zeukan zaldi bat preziatua, OTSABURU izenekoa).

Gero, liburu hortan ikusten ditugu Santiagorako Bidea (El camino de Santiago) gertakariak, San Millan de la COGOLLA, bere marfil ederrekin.

Garzia de Najera erregeaz gaiñera, aipatzen dira, Sancho ABARKA eta Sancho Andia. Autoreak azpimarratzen ditu «Berones eta «Vascones» arteko loturak; hayen euskal etorkia. Hori dena Historia-n aldetik; etnografian aldetik oraindik geyago, lehenago ere hemen aipatu izan dudak bezala. Erriojako errien, tokien eta jendeen euskal izenak eremu guztian zabalduak daude, bereziki bere Iparraldean.

Linguistica de la antigua BERONIA kapituloan irakurtzen da Historiaz dakiguna, Haron, Ezcaray eta Oia-castro-n dokumentuz, Legez agindu zutela XII gn. mendean, OIACASTRO-koek euskaraz azaltzen aal zutela beren auzietako arrazoiak, Merino MORIAL-ek agindu nai zuenaren aurka.

Zenbait Croquis linguistico-tan utsen bat nabari daike (pag. 67), *galaicos*, nik uste *galos* behar duela, baiñan oro har liburu ikasgarria. 200 orrialdetan kapitulo hauek sartzen dira. Berones, Sus ciudades, Etimologías, Lingüística de Beronia, Brujería, Magia, Creencias y Leyendas, Arqueología, Ducado de Cantabria.

A. IRIGARAY

NAVARRA ECOLOGICA Y PAISAJISTICA

Izen huntako Liburu aberats bat argitaratu dute Elosegui, REDON, Perez OLLOk eta... Nafarroko Aurreztu-diru Kutzak lagundurik bizidunen foto ederrak dakartzi liburuak, hala nola toki ikusgarrienak, txori, arrain, landare, abere-piztien bizitokien edadurak eta zehetasunak; sinonimiak ere, beuren artean euskarazkoek utsegin gabe. Oraikotz ongi etorri xoilik erranen diotegu egilleeri, bai eta dibujalari artistari; baina agitz ornitua denez geroztik eta bestela ere, azalpen zehatzago bat merezi du.

A. I.